

POCIĄGAĆ (70) *vb impf*

W inf -ciąć- (15), -ciąć- (5), -ciąć- *a.* -ciąć- (1); -ciąć- *FalZioł, UstPraw, RejZwierc* (4), *CzechRozm, ModrzBaz, SkarŻyw, SarnStat* (4), *PowodPr*; -ciąć- *ZapWar, GliczKsiąż, BielKron, Mącz*; -ciąć- : -ciąć- *CzechEp* (1:1); *w pozostałych formach* -ciąć-.

o oraz a jasne.

inf pociągać (13), pocięgać (5), pociągać *a.* pocięgać (1). ◇ *praes 1 sg* pociągãm (4). ◇ *2 sg* pociągãsz (1). ◇ *3 sg* pociągã (22). ◇ *1 pl* pociągãmy (2). ◇ *3 pl* pociągãją (5). ◇ *praet 3 sg f* pociągãła (1). ◇ *3 pl m pers* pociągãli (1). ◇ *fut 3 pl m pers* pociągać będã (2). ◇ *imp 2 sg* pociągãj (2). ◇ *3 sg* niechãjze pociągã (1). ◇ *con 3 sg m* pociągãłby, by pociągãł (3). *f* by pociągãła (2). ◇ *3 pl m pers* by pociągãli (2). ◇ *impers praet* pociągãno (1). ◇ *part praes act* pociągãjąc (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Chwyciwszy za coś, poruszać kilkakrotnie; vexare Mącz [w tym: czego (12)] (15) :*

pociągać na kogo (1): Bom iã łam ieden zołtał z tãj drużyny/ Co pociągãli nã fiã tãj pierzyny. *KochFr* 27.

pociągać w co (1): Iedzye w drogã w kãżdy kierz z dãlekã zãglãda/ Mãca workã á trzofã w zãnádrã pociãga. *RejWiz* 13.

a. *Szarpać, targać* (7) : tedy pothym ma niewiãszcie kichanie czinić pieprzu w nos wpułciwłzy/ y zaliã pothim pociãgać onego łozilka y na tã y na owã łtronã chwieiać *FalZioł* V 26; *OrzRozm* Q4; *Vexo*, [...] wãsznie y tam y łam pociãgam. *Mącz* 491d; *RejPos* 138v.

Zwrot: »[kogo] za włosy pociãgać« (1): *Tropeus*, Który kogo rwie/ zã włofy pociãga/ albo co tãkowego wyrzãdza *Mącz* 466c.

a. *Jeść, szarpiãc zębami [czego] (2) :* Pan pociãga wãdzonki á po łbu fiã drapie. *RejWiz* 13; *RejZwierc* 176v.

b. *Naprãżać [czego] (5) :* [zły człowiek] Iuż zãwzdy Łofiey łkory pociãga nã brzuchu/ Iuż łiekierã zã pãłem iuż pies nã łãncuchu. *RejWiz* 4v; *Mącz* 445d.

Przen (3) : A ty bys fiã obaczyl nã iãkie morze [metafora łwiata] plyniefz/ mogłbyś pewnie á wftãwicznie pociãgãć powrozow łwoich/ żãglow y kotwic łwoich. *RejZwierc* 132.

Zwroty: »pociãgać [na kogo] łuku« (1): A włzãkoż iuż łã znãki/ iz iuż iãko Prorok piłze pociãga [Bóg] nã nas łuku łwego y łtrzałã nãłozyl *RejZwierc* [283]v.

»rzemienia pociãgać« [tym: komu (= dla kogo)] (1) (1): Tençi zwyczãz yeft v Włochow/ Frãncuzow/ á łnadż nawyęcey v Nyemcow/ bo çi prawye zãpalãyã fiã nã nãuki wćiwe y rzemienyã nye żãłuyã thãm oycowye łynom łwym pocyęgãć. *GliczKsiąż* M2v; [myłłcie o tym iãkoby tu mogli [gołcie] przywabieni być: włzãkci to nie nã nãłz grołz/ ále nã Krolewłki poydżie. Co gdy Klimunt włfyłzał iz rzemieniã niemiãł pocięgãć/ niedługo fiã ociãgãiać wnet z Zamku pobiegl *HistOtton* 71v].

c. *Prawdopodobnie: Podciãgać [czego] (1) :* *Myxos*, *eminens pars lucernae ex qua profertur Elichnium tanquam e naribus mucus*, Rurkã nã kãgãncãch ktõremi pociãgãyã knotã. *Mącz* 240c.

2. *Iść w zaprzãgu (o zwierzãtach pociãgowych) (1) :*

[*Przen:*

Zwrot: »rowno pociągać« = *być jednakowo traktowanym, ponosić jednakowe ciężary*: Około zadzierżanech poborów [...] takowy postępek K.K.M. każe uczynić, aby żaden nie uległ, żeby równo z drugimi u R.P. pociągać nie miał. *AktaSejmikPozn 1579/36.*]

a. *Wprowadzać w ruch ciągnąc (odwrotność tego, co robią zwierzęta pociągowe) (1)* :

Zwrot: »pociągać za sobą« (1): Ale páttrz/ iák zá wozem [koń] pochodzi ftátecznie/ Može lie ná nim puścić ná woynę bępiecznie. Ieſczeby źle/ á wóz go pociąga zá łobą. *WyprPl C.*

3. *Przedłużać trwanie czegoś (2)* : Protendo, Pociągam/ odwołczę/ rozſzerzam dáley. *Mącz 445d*; Protraho item, Pociągam/ powłóczę/ álbo wywołczę. *Mącz 462a.*

4. *Ostrzyć [czego] (1)* : Pociąga rohátynki/ w oknie hul hul woła *RejWiz 12v.*

5. *Powoływać przed sąd, oskarżać; trahere Vulg, PolAnt; agere JanStat, Cn; convenire debitorem BartBydg; vexare Modrz; extrahere, protrahere JanStat; accersere, accusare, adducere in iudicium, agere litem, appellare, arcessere iudicio a. in iudicium, cire, citare, compellere lege, convadari, convenire (in iudicium a. in ius), deferre, diem (iuris) dare a. dicere, ducere in ius, flagitare, impingere dicam, inferre litem, intendere actionem a. formulam a. litem, interire litem, persequi iudicio, poscere reum, postulare (iudicium a. lege), pulsare, rapere ad praetorem a. in ius, scribere dicam a. formulam, subscribere dicam, vadari (vadimonio), vocare in iudicium a. in ius Cn [w tym: kogo (17)] (21)* : *BartBydg 216*; áby żadny [...] nie śmiał winowáyce ſwego domu ani ftátku wſzelkiego brác/ áni przedawác/ áni záłtawiać nikomu pod winą/ tákież żon/ dzyeci/ łług ich nie pocięgać. *BielKron 107*; Mieſczánin ma przez ſwiádki dowieźdz/ iż pożyczyl [...]: á gdy ták ładownie dowieździe/ otrzyma onę rzecz: ináčyé ten kogo pozywáiá [...] będzie wolen od trudnoſci tego/ który go pociąga. *SarnStat 692, 695.*

pociągać o co (5): A o myto rzéczné y do Duchownégo práwá pociągano *SarnStat 534, 7, 216, 439, 1157.*

pociągać na co przed kogo (1): tedy wolno będzie ſtronie wkrzywdzonéy/ Piárzá ábo Podpiłká o to pociągać/ ábo ná Wiécá/ ábo przed Królá/ ábo od ^m *infantiam*. *SarnStat 1157.*

Zwroty: »do prawa, w prawie, prawem, w prawo pociągać« [w tym: w prawo prawem (1)] = *vexare litibus Mącz; ad ius extrahere JanStat [szyk zmienny] (3:2:2:1)*: *ZapWar 1550 nr 2665*; Winá kto Sąłyadá ſwego pociąga w obcym Práwie *GroicPorz nn3v, m3*; Ieſt to rzecz wielce nieſłufzna/ y złoſciwa/ pociągać do práwá onego kogo wielz być niewinnym *ModrzBaz 86v*; o głowy [...] áni ſłáchćiców tych/ którychby domy álbo máietnoſci były náiecháné: áni tych/ którzyby im pomoc dawáli/ prawem żaden/ tákże áni o łzkody pociągać będzie mógl. *SarnStat 439, 216, 534.*

»do sądu, przed sąd pociągać« = *trahere ad iudicia Vulg; ad iuditia protrahere JanStat [szyk zmienny] (3:1)*: tedy my poddawamy tákie ſędzye pociągać do ładu duchownego *UstPraw C3*; Evocari in Insula Cyprios non licet, Nie godzi lie Cyprios z ich wyłpy przed inſzy ład pocięgać. *Mącz 505a*; Azaż bogacze gwałtem was nie wciłkáią: y čiż was do ładów nie pociągaia? *WujNT Iac 2/6; SarnStat 594.*

»pociągać przed trybunał« (1): tákże o dobrá y ſummy/ *iure caduco* od nas komu dáné/ łkarb náłz/ y Inſtigator náłz ma pociągać do zwrócenia náłzego przed Trybunał *pro hac vice*. *SarnStat 7.*

»do urzędu pociągać« (2): To widziłz iż wierny vczeń Chriſtuſow nie tylko niema nikogo do wrzędu przywoździć: ále lie też y o to pilno ſtárác powinien [...]/ żeby go kto inny do wrzędu pociągać miał. *CzechRozm 246v; CzechEp 386.*

Szeregi: »pociągać i powłoczyć« (1): [...] przełtrzegánim fię tákich/ co ich do krolow do ftároft y do rády pocięgáć y powłoczyć mieli *CzechEp* 21.

»pociągać i pozywać« (1): A iefliby który z Duchownych którego Szláchcicá álbo iego poddánego do práwá duchowného o iná rzecz/ [...] pociągáł y pozywał [*extraheret vel citaret JanStat* 238] tedy [...] *SarnStat* 216.

Przen (1) : Nie pociągáy mię z niezbożniki y zbroiácemi niepráwość *BudBib Ps* 27/3.

6. Powodować, wywoływać [co] (6) :

Zwrot: »za sobą pociągać« [*szyk zmienny*] (5): Tamze zaraz y oprzypadkach wszelakich ktoreby tasprawa zasobą pociągála *ActReg* 136; We złym téz trwáć/ pociągá zá sobą złé wiecznie *GosłCast* 26, 59; Gdzieby téz co nagłego było/ coby klęfkę/ álbo fzkodę iáką woyfká R.P. [...] za sobą pociągáć mogło [...] *SarnStat* 437, 330.

a. Podporządkowywać (1) :

Zwrot: »za sobą pociągać« (1): OEKONOMIA SZLACHECKIEGO STANV, We 12. tytułéch *methodicè* fię zámyka: [...] które części zá sobą pociągáią té tytuły z ich włádnými Statuty. ARTYK. I. o perfonách [...] ART. II o drzewách. *SarnStat* 644.

7. Odnosić, przystosowywać coś do czegoś (5) :

pociągać co do czego (3): *SarnStat* 120, 962; Bo gdy káždy zwas ofobne namowy póspolite do fwey priwaty pociągá: [...] niedziw iz wżyftkie złe rázy/ ná Rzeczypóspolitey ze wżyftkiego ogoloney zoftáwáią. *PowodPr* 78.

Szereg: »pociągać i deklarować« (2): STátut Toruńki pociągamy y decláraiemy/ do wżelákich tumultów *SarnStat* 120 [*idem*] 962.

a. Fałszywie interpretować (2) :

pociągać czego na co (1): Niechayże tu iuz tedy oni wżyfcy wftaná/ ktorzy rozумы fwemi ty fłowá Páná Kryftufowe [...] sobie wywracáią/ á ná fwe błędne rozumienie ich pociągáią. *RejPos* 88.

Zwrot: »pociągać [co] za sobą« (1): Bo nie mogłyby fię nigdy przé [!] y fwary kończyć lámym piánym práwem/ iefliby do nich fędzia przyfádzony nie był. Pociągáłby káždy práwo zá sobą/ y ná fwoię ftronę kręcił. *SkarKazSej* 698a.

8. Chcieć, aby ktoś jakoś postąpił: skłaniać, kusić, nawoływać; trahere PolAnt [w tym: kogo (18)] (19) :

pociągać do czego (3): *RejZwierc* 143; Ale kiedyby [*ludzie tego świata*] nas do częgo nieftufzne^{g0} pociągáli/ w ten czas Páwłá ráczey fluchác mamy *NiemObr* 11, 95.

pociągać do kogo (1): Ráczże nam też zeftác więcey thych Andrzeiow/ áby nas wftáwicznie pociągáli do ciebie. *RejPos* [278].

pociągać o co (1): Wízelkie^{mv} téz ktoryby cię oco żádáł (*marg*) pociągáł (-)/ dáí *MurzNT Luc* 6/30.

W porównaniu (1): A ow poćiwy [*człowiek*]/ ćwicżony/ trzeżwy/ [...] iuz ochotnieyfy/ iuz chćiwfy y gotowfy/ iuz go iáko wołu do iármá pociągáć nie trzeba *RejZwierc* 143.

Zwrot: »[czym] za sobą pociągać« (1):gdy ludzie przedni ktorzy wzorem drugich fą/ wrocá fię do powinności fwych/ y drugich przykádem y ftáraniem zá sobą pociągáć będą. *PowodPr* 80.

Szereg: »nie cisnąć ani pociągać« (1): Wolno tedy komu ten dar od Bogá dány/ pímo wykłádác: [...] Niechayże nas tedy. X.K. do żadnych wykłádow/ y wywodow ludzkich nie ćisnie/ áni pociąga. *NiemObr* 95.

Przen (7) :

pociągać do czego (3): Ano cnothá [...] iáko młotem pocźciwego człowieká tłucze á do tego pociąga/ áby nie drzemał/ áby nie vlegał *RejZwierc* 41v, 18v. *Cf Fraza*.

pociągać dokąd (1): ábyś ie [*przyrodzenie*] vřtáwiczně miał ná wodzy/ á nie dał mu sie tám vnośić gdzie by ono chćiało/ iedno tám gdzie ty chcelz/ á gdzie cie rozum/ á powinność twoiá poćciwa łulfznie pociągáć muśi. *RejZwierc* 151.

Fraza: »pociąga natura« [*w tym: do czego* (1), *ku czemu* (1), *na co* (1)] [*szyk zmienny*] (3): Iż gdyby go náturá ná co pociągáłá/ Aby rozumna duřzá s cnotą powćciągáłá. *RejWiz* 129; Bowiem ácz s tych káźdego s przyrodzenia łwego/ Pociągáłá náturá do vpadku złego *RejWiz* 140v, 160.

Zwrot: »pociągać za sobą [*na co*]« (1): Acźkolwiek krew y narod zacne przyrodzenie/ Pociąga wźdy zá łobą ná łulfzne baczenie *RejWiz* 100.

a. *Chcieć, aby ktoś przyszedł tam, gdzie jest ten, co tego chce* (6) :

α. *Zapraszać, wzywać* (6) :

W przeciwstawieniu: »odrażać ... pociągać« (1): [*Chrystus*] ćicho y vbogo y łákkáwo przyřzedł: nikogoź od siebie nie odrażáiąc/ ále wřzytkich poćciągáiąc *SkarKaz* 488a.

Zwrot: »do siebie, k sobie, miedzy się, miedzy sobą pociągać« [*szyk zmienny*] (1:1:1:1): Sam on [*Bóg*] k łobie pociąga vpáđtych nędznikow. *RejWiz* 52; Bo będzieć łie zdáło iż cie wnet wřzyłczy chwalić y miłowác bedą/ miedzy łię cie pociągáć bedą *RejZwierc* 25, 177v; ACźci mię łerce boli Stachniku móy miły/ Iźełmy łye ták z łobą nagle rozłáczyli: Ale iż ták Pan Bóg chćiał/ miefzkayże tám w niebie/ A mnie/ iedno wźdy nie włkok/ poćciągay do siebie. *PudłFr* 54.

Przen (1) :

Zwrot: »k sobie pociągać« (1): niektorym świátlóść wiáry náłzey w łercu świećić y kłobie ie poćciągáć poczęłá. *SkarŻyw* 73.

β. [*Wciągać, wpędzać za sobą:*

Zwrot: »z sobą [*dokąd*] pociągać«: Choćby Papież niezliczone kupy ludzi z łobą do pieklá poćciagał/ żaden iednák śmiertelny niechay go nieśmie gánić. *BronApokr* 268.]

Synonimy: **1.a.** *szarpać, targać;* **3.** *odwłoczyć, rozszerzać;* **4.** *ostrzyć;* **5.** *oskarżać, powłoczyć, powoływać, pozywać, przywodzić;* **8.** *kusić, namawiać, nęcić, pobudzać, poduszcząć, przywabiać, przywodzić, skłaniać, wieść.*

Formacje współrdzenne cf CIĄGNAĆ.

Cf **POCIĄGAJĄCY, POCIĄGANIE, POCIĄGANY**